

DE VLUCHT VAN FARID

Leesexemplaar

Marc de Bel

De
vlucht
van

farid

Met illustraties van Farid Safiri

P E L C K M A N S

© 2023, Marc de Bel en Pelckmans Uitgevers nv
pelckmans.be
Brasschaatsteenweg 308, 2920 Kalmthout, België

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande en schriftelijke toestemming van de uitgever, behalve in geval van wettelijke uitzondering. Informatie over kopieerrechten en de wetgeving met betrekking tot de reproductie vindt u op www.reprobel.be.

All rights reserved. No part of this book may be reproduced, stored or made public by any means whatsoever, whether electronic or mechanical, without prior permission in writing from the publisher.

Bij de samenstelling van *De vlucht van Farid* hebben wij teksten en illustraties ontleend waarvan wij de bron niet hebben kunnen achterhalen. Mogelijke rechthebbenden kunnen zich tot de uitgever wenden.

Omslagontwerp: Studio Rubio
Omslagfoto: © Christophe Cerisier
Vormgeving: www.intertext.be
Tekeningen: Farid Safiri en Gust Van Ishoven
Foto pg. 80: © Michal Knitl
Foto pg. 118: © Roya Heydari
Foto pg. 148: © Theodore Liasi
Foto pg. 185: © Wikimedia Commons / Evstafiev
Foto pg. 204: © Universiteit van Augsburg
Foto pg. 326: © Agencja Fotograficzna Caro / Alamy
Foto pg. 328: © U.S. Army Sgt. Ken Scar
Foto pg. 338 en achterflap omslag: © U.S. Army SPC Gul A. Alisan
Foto pg. 388: © Angelos Tzortzinis / AFP
Foto pg. 402: © Belga Photo Hatim Kaghat

D/2023/0055/171
ISBN 978 94 6337 511 5
NUR 284, 285
THEMA YFY, YCFW, YFX, 5AP, 5AR

Meer over Marc de Bel op www.belirium.be

pelckmans.be
 facebook.com/pelckmans.be
 twitter.com/Pelckmans_be
 instagram.com/pelckmans.be

INHOUD

- Voorwoord van Rudi Vranckx: De geluk-zoekers 9
Afgghanistan, vroeger 13
- DEEL 1** Zafar 21
Afgghanistan, Zafar najaar/oktober 2019 25
- DEEL 2** Kabul 49
- DEEL 3** Onderweg 141
Van Kabul naar Islam Qala 145
Van Islam Qala (Afgghanistan) naar Teheran (Iran) 169
Van Teheran (Iran) naar Van (Turkije) 197
Van Van (Turkije) naar Ayvalik (Turkije) 227
Van Ayvalik (Turkije) naar Lesbos (Griekenland) 257
Lesbos (Griekenland) 297
- DEEL 4** Moria 309
- DEEL 5** Berlijn 389
- DEEL 6** België 399
Epiloog 409
Afgghanistan, nu 413
Nawoord van Parwana Amiri 447
Meer informatie bij deze hulporganisaties 451
Met grote dank 455

*Dit verhaal is gebaseerd op ware gebeurtenissen
en op het verhaal dat Farid ons heeft verteld. Sommige
namen zijn om verschillende redenen veranderd.*

Leesexemplaar

VOORWOORD VAN RUDI VRANCKX

De geluk-zoekers

Het is een doordeweekse avond ergens te lande. Zo'n avond dat je liever gezellig warm binnen zit met een boek in de zetel. En toch...

De zaal zit volgestouwd, alsof corona niet bestaat. Ik ben uitgenodigd om een lezing te houden over vluchtelingen, als er plots ook een politicus opduikt die van kritiek op vluchtelingen zijn handelsmerk heeft gemaakt. De 'harde waarheid' onder ogen durven zien en benoemen heet dat. Ik geef nooit lezingen samen met politici en neem ook niet deel aan debatten. Het is mijn rol om te getuigen over de werkelijkheid zoals ik die waarneem. Ook als die ongemakkelijk is. We praten na elkaar of is het naast elkaar. Geen probleem dus, lijkt me.

Toch keer ik die avond geschokt en moedeloos terug naar huis. Mijn verhalen vertrekken vanuit de slachtoffers, overlevenden op bootjes uit de zee gered, slachtoffers van mensensmokkelaars die gefolterd worden, kinderen op de vlucht, zoals Farid. De politicus heeft maar één boodschap voor de zaal: u moet zich vooral niet 'schuldig' voelen, lees mededogen tonen. 'Zij' zijn schuldig, de geluk-zoekers. Het bewijs? Het zijn toch allemaal jonge mannen of jongens, nietwaar?

Zie ik het dan zo fout? Ben ik naïef?

Wat later dwaal ik rond op de rommelmarkt van Kabul. Die groeit elke maand maar aan. Steeds meer Afghanen verkopen er hun hebben en houden voor een habbekrats. Ze hebben het geld nodig om de winter door te komen. Najibullah spreekt me aan en neemt me mee naar zijn huis tegen de heuvelflank. Een donkere en vochtige krocht waar verschillende families samenwonen.

Er is geen elektriciteit, geen water. In elke hoek ligt er wel een kind, vanuit het duister klinkt de ene hoestbui na de andere. Niemand van de volwassenen heeft hier nog werk. Sinds de taliban de macht overnamen, zit Afghanistan gevangen in een steeds grotere wurggreep. Het geld zit geblokkeerd op de westerse banken, het land is tot paria verklaard. De kalasjnikovs zwijgen, maar de economische oorlog ettert voort.

Najibullah heeft net zijn dochtertje van vijf jaar, Safia, moeten verkopen voor vijfhonderd euro. Het geld moet dienen om de andere kinderen eten te geven. Vijftig euro per maand, dat is het minimum om te overleven. Zijn vrouw is al overleden. Najibullah wil werken, zoals de meesten. Onder het vorige, door het Westen gesteunde regime was hij zelfs politieman. Maar ja, werk is er niet meer. Zijn oudste zoon, veertien of vijftien jaar oud, is illegaal de grens overgestoken met Iran. Hij hoopt er wat klusjes te vinden op het land om de broers en zusjes thuis te helpen overleven. Vijftig euro per maand, weet je wel. En als het niet lukt in Iran, dan maar verder weg, voorbij Turkije, naar Europa. En misschien wel tot aan de Noordzee.

In bijna elke familie is er een jongen die het waagt om die gevaarlijke tocht te ondernemen. Het is een kwestie van overleven. Meisjes die zouden vertrekken komen allicht in prostitutienetwerken terecht. Dat heb ik genoeg gezien.

Wie ben ik dan om te oordelen? We zamelen geld in om Safia opnieuw vrij te kopen, maar wat met alle anderen? Geluk is maar een kleine druppel, die niet iedereen gegund is. Nee,

vluchten is hier mannenwerk. 'Geluk-zoekers' zijn het dus zeer zeker. Tenslotte is de oorlog voorbij in Afghanistan. Najibullah knikt, 'het is nu veilig, maar dat is het ook in een gevangenis'.

Sinds wanneer proeft dit woord, geluk-zoeker, zo vies? Of geldt dit alleen voor wie vreemd oogt? Dat ben ik nog vergeten te vragen aan de politicus.

Natuurlijk moet niemand zich schuldig voelen. Maar de harde werkelijkheid onder ogen zien, hoe ongemakkelijk ook, daar kan toch niemand tegen zijn. Hopelijk mag het verhaal van Farid daartoe bijdragen.

Afghanistan, vroeger

Dankzij de strategische ligging langs de Zijderoute was Afghanistan sinds de oudheid verbonden met de culturen van het Midden-Oosten en andere delen van Azië. Door de eeuwen heen vormde het land het strijdperk van sterk uiteenlopende mogendheden.

In de late 19de eeuw werd het een bufferstaat in ‘The Great Game’ tussen de Britse en Russische koloniale rijken.

Na de Brits-Afghaanse oorlogen werd begonnen met de modernisering van het land. Prins Daoed Khan bracht in 1959 een schokgolf teweeg toen zijn vrouw zonder boerka aan zijn zijde verscheen. Hij wilde het hele land boerkavrij maken en voerde een wet in die vrouwelijke ambtenaren verbood een boerka te dragen. Dus droegen veel jonge meisjes en vrouwen een rok en een blouse, terwijl de mannen hun traditionele salwar kameez¹ ruilden voor westerse maatpakken.

In de jaren zeventig was Afghanistan erg in trek bij de westerse toeristen. Vooral hippies trokken er massaal naartoe. Maar daar kwam in 1979 abrupt een einde aan, toen de Russen het land binnenvielen.

1979 – In volle Koude Oorlog willen de Sovjets in Afghanistan een communistisch regime installeren. Later beginnen de vs de

¹ salwar: lange wijde broek.
kameez: hemd dat reikt tot aan de knieën.

islamitische strijders – de moedjahedien – te bewapenen om de macht van de Russen te breken.

1989 – Na vredesakkoorden tussen Afghanistan, de USSR, de VS en Pakistan vertrekken de Russen. Iedereen blij, maar er breekt meteen een verwoestende machtsstrijd uit tussen Masoud en Hekmatyar, met vooral honger lijdende burgers als slachtoffer. De hoofdstad Kabul wordt grotendeels verwoest.

1996 – De taliban – twee jaar eerder ontstaan uit de moedjahedien – grijpen, onder leiding van moellah Omar, de macht. Ze doden ex-president Najibullah en introduceren streng islamitische wetten en straffen, zoals publieke stening en amputaties. Het dragen van boerka's wordt verplicht, meisjes en vrouwen mogen niet langer naar school en mogen zonder een man het huis niet uit. Alcohol, bioscopen, vliegeren, sporten zijn opeens allemaal haram en worden verboden. Vooral de sjiitische Hazara, een etnische minderheid, worden omwille van hun (minder extreme) geloof door de taliban en andere fanatieke soennitische islamitische groepen gediscrimineerd en zelfs vermoord.

8 augustus 1998 – De taliban vallen Mazar-i-Sharif binnen en doden duizenden Hazara's.

11 september 2001 – Terreurorganisatie Al Qaida zaait wereldwijd paniek met de verwoestende aanvallen op het World Trade Center in New York. Amerika eist de uitlevering van Osama bin Laden. De taliban weigeren hierop in te gaan, waarop de VS met de coalitietroepen Afghanistan binnenvalt.

December 2001 – De taliban worden, met de hulp van de plaatselijke moedjahedien, verdreven uit de grote machtscentra en verdwijnen in de bergen en onder de bevolking. Bioscopen gaan weer open, boerka's zijn niet langer verplicht, meisjes mogen weer naar school, vrouwen mogen weer werken, voetbal en andere sporten zijn weer toegelaten. Een interimregering onder Hamid Karzai, een Pathaan, wordt aangesteld. Kabul

wordt weer opgebouwd en barst uit zijn voegen met de terugkeer van de vele vluchtelingen. Westerse troepen leiden Afghaanse politie en soldaten op, houden de taliban op afstand en proberen de vrede te bewaren.

2005 – De taliban reorganiseren zich en worden almaar sterker. Vele burgers ergeren zich aan het corrupte bestuur, dat ervoor zorgt dat de kloof tussen rijk en arm steeds groter wordt, en sluiten zich aan bij de taliban. Het aantal doden bij aanslagen van zelfmoordterroristen, bembommen en bomauto's wordt elk jaar groter.

2006 – Dit jaar is een van de bloedigste jaren voor Afghanistan sinds in 2001 het talibanbewind ten val werd gebracht.

Zoveelste zware bomaanslag in Kabul

8 oktober 2006

Bij een zware bomaanslag in het centrum van de Afghaanse hoofdstad Kabul zijn vanmorgen zeventien doden en bijna tachtig gewonden

gevallen. Het gaat om een zoveelste zelfmoord-aanslag met een bomauto. De taliban eisen de verantwoordelijkheid voor de aanslag op.

Omstreeks dezelfde tijd, *in de tijd dat de bladeren beginnen te verkleuren en de nachten kouder worden*, wordt zo'n tweehonderd kilometer meer naar het noorden in *het uur tussen hond en wolf*, in een kleine kolba¹ aan de rand van Zafar, een bergdorpje, bij een

¹ kolba: kubusvormige hut van leem.

sjiitische Hazarafamilie een jongetje geboren. Zijn ouders noemen het Farid, wat zowel uniek als waardevol betekent.

Over deze jongen gaat dit boek. En over alle andere kinderen die zijn opgegroeid in een land waar sinds hun geboorte elke dag mijnen, bembommen, bomauto's, mortieren, tanks, RPG-raketten, mitrailleurs, kalasjnikovs en andere moordende wapens hun families en vrienden wegmaaien en hun toekomstdromen in zwarte rookwolken aan flarden rijten.

2009 – In de noordelijke provincie Kunduz worden Belgische en Nederlandse militairen verantwoordelijk voor de opleiding van meerdere infanteriebataljons van het Afghaanse leger, terwijl de taliban en andere gewapende krijgsheren die niet verslagen zijn, aanslagen blijven plegen. De Amerikaanse president Barack Obama stuurt 30.000 extra soldaten. In totaal zijn er dan al meer dan 100.000 Amerikaanse soldaten in Afghanistan actief.

Afghanistan vraagt uitlevering van militairen

Donderdag 31 december 2009

Eerder deze week zijn tien Afghaanse jongeren omgekomen bij een bombardement in het oosten van Afghanistan. President Hamid Karzai had daar toen erg boos op gereageerd. Nu wil hij dat de NAVO de militairen die

betrokken waren bij het bombardement uitlevert.

Het is weinig waarschijnlijk dat de alliantie op dat verzoek ingaat. Volgens de NAVO hebben de soldaten het vuur beantwoord van mensen die 'oud genoeg waren om te vechten'.

De kwestie is alleszins tekenend voor de verslechterde relatie tussen de Afghaanse regering en de NAVO-vredesmacht. De regering van president Karzai staat onder druk van de bevolking die boos is over het aantal burger-slachtoffers in het conflict.

Tegelijk neemt de buitenlandse kritiek toe op de regering in Kabul die beschuldigd wordt van corruptie en wanbeheer. Intussen is de intensiteit van de strijd tegen de moslimrebellengroep taliban het voorbije jaar fors toegenomen.

Mei 2011 – Barack Obama kondigt de dood aan van Bin Laden na een raid in Pakistan. De ‘Amricans’, zoals de westerse soldaten worden genoemd, worden door de Afghanen almaar meer beschouwd als bezetters in plaats van bevrijders. De taliban winnen de komende jaren stelselmatig opnieuw terrein.

2014 – Het Afghaanse leger neemt de militaire orde van de NAVO over. De internationale troepenmacht blijft echter in het land om de Afghaanse veiligheidskrachten op te leiden. Die nieuwe operatie wordt uitgevoerd door 16.000 militairen van 38 NAVO-landen en hun bondgenoten.

Meer en meer burgers, vooral kinderen, zijn verplicht om te gaan bedelen en sterven van de honger en de kou.

Ghani wordt de nieuwe president van Afghanistan. De Hazara worden nog altijd gediscrimineerd.

2018 – Donald Trump begint te onderhandelen met de taliban in de hoop zijn verkiezingsbelofte waar te maken om alle Amerikaanse troepen uit Afghanistan terug te trekken.

2019 – Het ongenoegen bij de Afghaanse burgers ten opzichte van de ‘Amricans’ wordt almaar groter. Zeker als die voor de zoveelste keer bombardementen uitvoeren op de verkeerde

doelwitten, waarbij onschuldige kinderen, vrouwen en mannen worden gedood.

Amerikaanse en Afghaanse troepen doden meer burgers dan de taliban

24 april 2019

De Amerikaanse en Afghaanse troepen hebben voor het eerst meer burgers gedood dan de taliban en andere gewapende groepen in Afghanistan. Dat blijkt uit een rapport van de missie van de Verenigde Naties in Afghanistan over de eerste drie maanden van 2019, dat vandaag gepubliceerd werd.

Het grootste deel van de doden viel bij luchtaanval- len of verkenningmissies op de grond, meestal door Afghaanse troepen. Ze lijken ongestraft te handelen, buiten de commandostruc- tuur van de regering, stelt het rapport.

Het totale aantal burgerslachtoffers van

januari tot en met maart was 1773. Er waren 150 kinderen onder de doden, en 432 kinderen onder de gewonden.

De cijfers worden open- baar gemaakt op het mo- ment dat de Verenigde Sta- ten, die sinds 2001 militair aanwezig zijn in het land, hun luchtoperaties opvoe- ren terwijl ze met de tali- ban onderhandelen over een vredesakkoord. Die laatsten controleren mo- menteel grote delen van Afghanistan, terwijl steeds meer burgers via dubieuze mensensmokkelaars het land uit worden gesmok- keld. Soms hele gezinnen, maar vaak ook alleen een of twee van de kinderen.

'Elke Afghaan is een boek.'

Gie Goris

'Je geraakt pas uit de shit als je accepteert dat je erin zit.'

Opa Khaled

'I have a deep belief in words and their effects.

*I knew that using words to show the reality
is the only way to make change.*

Only a heart can warm another heart.'

Parwana Amiri

'Zelden worden dode vluchtelingen geïdentificeerd.

Ze worden anoniem begraven. Weg. Zonder naam.

Alsof ze nooit deel waren van een verhaal.'

Tine Danckaers

DEEL 1

Zafar

Leesexemplaar

*‘Dit vrouwenonvriendelijke regime is een regime van
ordinaire plundersaars, die de godsdienst, het schrikbeeld
van een godsdienstoorlog, gebruiken voor eigen veelal
aardse doelstellingen, om zodoende nog meer macht en
nog meer rijkdom voor zichzelf te vergaren.’*

Abdallah Yassin (1982-2012)

Afghanistan, Zafar najaar/oktober 2019

1.

‘Vanaf nu heet je Rachid, Farid...’

De woorden, die papa gisterenavond tegen mij sprak, galmen als donderslagen door mijn hoofd, terwijl ik plaatsneem bij de drie geiten op de open laadbak van oom Sharifs pick-up.

Rachid... zoals een van mijn twee parkieten.

‘Je heet nu Rachid Abdullah. Pas wanneer je in België bent en ze je daar vragen naar jouw taskara¹, mag je weer jouw echte naam gebruiken. Niet eerder.’

De ernstige, hoopvolle blik in papa’s donkere ogen flitst weer voor me op.

‘We rekenen op jou, Farid... Een Hazara geeft nooit op...’

¹ taskara: Afghaans equivalent van een identiteitskaart, waarop staat hoe men heet, waar men vandaan komt..., voorzien van een foto en de nodige stempels. Zo’n taskara wordt normaal door een officiële instantie opgemaakt, maar kan ook gewoon op straat worden gekocht.

Ik kijk naar opa Habib, papa, mama, mijn oudere broer Hekmatullah en mijn jongere zussen, Neha en Zoya, die in de schemering bij de voordeur van onze kleine lemen kolba als van op een foto naar mij staren. En ik denk aan Karimat, mijn oudste broer, en Safina en Nasima, mijn oudere zussen, die getrouwd zijn en nu in Iran wonen en papa en mama af en toe geld sturen.

Sasa voelt de spanning die er in de lucht hangt en blaft nerveus.

Mama ziet erg bleek. Ze forceert een glimlach en doet haar best om er niet triest uit te zien. Maar het lukt haar niet. De bange, bezorgde blik in haar ogen maakt de krop in mijn keel nog groter.

‘Zenda bashi, azizam!’ roept ze me toe.

Haar stem trilt.

Heel even sta ik weer met haar in de tweedehands-spullenwinkel van de oude Hamza, waar ze vorige week een zwarte broek, een paar amper gedragen sneakers, een warme kapjas en dito keffiyeh² voor me kocht. Wat ik toen vreemd vond, maar ik was er te blij mee om er verder bij stil te staan.

Hamza is een oude, maar nog kwieke grijsaard die al zijn hele leven een winkeltje openhoudt in Miadara, een klein stadje op amper een uurtje lopen. Een brave en eerlijke man en een goeie vriend van papa. Wij kopen daar de meeste dingen, want in ons dorp zijn er geen winkels.

‘Niets vergeten, Fari... euh, *Rachid?*’ vraagt oom Sharif.

Ik schud van nee en voel aan opa’s oude kufi³ die hij mij daarnet bij het afscheid, als een beschermende helm, op het

¹ Veel geluk, schat!

² keffiyeh: grote sjaal, die vaak ook als hoofddoek wordt gebruikt en die voornamelijk door mannen wordt gedragen om hen te beschermen tegen kou, zon, stof en zand.

³ kufi: randloze, korte en ronde pet, die door mannen in veel bevolkingsgroepen in Afrika en Zuid-Azië wordt gedragen.

hoofd heeft gezet en aan mijn schouder tas, met daarin de smartphone en de oplader, die papa vorige week bij Hamza voor mij heeft gekocht; de heerlijke honingkoeken met komijnzaadjes, die mama nog snel deze ochtend vroeg heeft gebakken; mijn zakmes, dat ik vorige zomer in de bergen vond; het geld van de kippen, die we gisteren hebben verkocht en dat, samen met het taskarapapier, veilig zit verstopt in een geheim zakje dat mama in mijn warme jas heeft genaaid; het gelukskattenpoppetje¹ dat Zoya gisteren voor mij heeft gemaakt, en de bladgrote foto van de drie astronauten.

Die laatste scheurde ik uit het Amerikaanse blootblaadje dat ik vorige maand bij de rivier vond, toen ik Bibi, onze geit, hoedde. Het blaadje zelf zit nog altijd goed verstopt onder het dak van het geitenhok. Pas toen ik de foto samenplooide en in mijn tas stak merkte ik dat op de achterkant een van die blote blanke meisjes staat. Is meegenomen, al laten die drie Amerikaanse astronauten mij meer dromen dan dat blote meisje. Ik wil immers ook graag astronaut worden, sinds meester Parwiz in de klas vertelde over het heelal en de sterren en de planeten. Maar niet alleen astronaut, ook voetballer, tekenaar en onderwijzer.

Zoals meester Parwiz dat was.

Maar nu weet ik niet eens meer of ik later nog wel...

Ik schrik op als oom Sharif vlak naast mij de klep van de laadbak hard dichtklapt en in de stuurcabine duikt, bij de andere twee mannen, die ik niet ken.

Ik ga zo ver mogelijk van de vastgebonden geiten vandaan zitten, terwijl een ervan haar kont naar me toe keert en onbeschroomd begint te keutelen.

De zon komt, zoals elke ochtend, boven de top van de Keienberg piepen en verjaagt de schemering. Maar niet de donkere

¹ kattenpoppetje: zelfgemaakte amulet, geluksbrenger, die aan geliefden wordt gegeven.

wolken in mijn hoofd en de zware last die ik voel, sinds papa gisterenavond zijn beide handen op mijn schouders legde en mij vol vertrouwen aankeek.

'Als jij als vluchteling wordt aanvaard, mogen wij ook naar België overkomen... Ons lot ligt in jouw handen, Farid. Vergeet niet: een Hazara geeft nooit op, en een Safiri zeker niet. Jij bent jong en slim...'

Oom Sharif roept vanachter het stuur iets naar papa en steekt zijn hand door het open raam.

Zoya beantwoordt de groet en wuift terug. Neha volgt haar voorbeeld, maar kijkt hierbij al even droef als mama. Hekmatullah steekt bij wijze van afscheidsgroet zijn kruk in de lucht. Mama en papa staan er als versteend bij, als de eeuwenoude boeddhabeelden van Bamiyan, die ik ken van op de prent die opa kocht toen hij daar jaren geleden, samen met papa, mama en Hekmatullah, op bedevaart is geweest. Net voor de taliban aan de macht kwamen en de voor ons heilige beelden opbliezen. En daarmee ook het oeroude verhaal van Salsal en Shamma, dat opa mij, toen ik nog klein was, vaak heeft verteld. Een verhaal over een onmogelijke liefde, waarvan deze twee zinnen altijd in mijn hoofd zijn blijven hangen:

*'Moge God ons nooit scheiden, mijn liefste.
En moest dit toch gebeuren, vergeet mij dan niet...'*

Het scheiden valt opa Habib duidelijk ook erg zwaar. Hij staart met gebogen en ontbloot hoofd ontdaan naar de grond. Zijn geliefde geboortegrond. De geboortegrond van zijn ouders en grootouders. De geboortegrond van mijn papa en mama. *Mijn* geboortegrond, die in een steeds dikkere stofwolk opwaait, als oom Sharif de pick-up start en ervandoor rijdt. Zo moet opa zich ook hebben gevoeld toen hij lang geleden ver weg van huis voor

2.

'Zenda bashi, azizam...!'

Mama's woorden blijven onder opa's kufi in mijn hoofd nagalmen, terwijl oom Sharif tevergeefs zijn best doet om de diepste putten in het wegdek te ontwijken.

Die putten zijn de schuld van de oorlog, die vroeger vooral in het zuiden van het land werd gevoerd, maar nu sinds enkele jaren ook bij ons in het noorden woedt. Afghanistan heeft eigenlijk altijd al oorlog gekend. Oorlogen waarin wij, Hazara vaak het grootste slachtoffer waren en nog altijd zijn. Zowel de taliban als de soennitische Pathanen zien ons, sjiitische Plateuzen zoals ze ons noemen, liever dood dan levend. Volgens opa komt dat omdat wij zouden afstammen van Dzjengis Khan, die in de dertiende eeuw zowat de hele islamitische wereld veroverde. Zijn bloed zou nog altijd door onze aderen stromen. Iets waar wij gerust trots op mogen zijn, meende ook meester Parwiz, die daar heel boeiend over kon vertellen. Maar daar dacht koning Rahman Khan tweehonderd jaar geleden helemaal anders over. De tiran liet bijna alle Hazaramannen vermoorden en verkocht de vrouwen en kinderen als slaven. Sindsdien is het nooit meer goed gekomen tussen soennieten en sjiieten. Vreemd, want wij hebben dezelfde vredelievende god.

Maar ook buitenlandse machten kwamen hier hun ruzies uitvechten, zoals opa dat aan den lijve heeft ondervonden, toen eind jaren zeventig van vorige eeuw opeens de Russen het land binnenvielen, alle westerse hippies het land uit joegen en alles platbombardeerden.

Toen opa en zijn moedjahedienvrienden tien jaar later de Russen weer verjoegen, hoopte men heel even op vrede. Maar die kwam er niet, omdat de verschillende krijgsheren de macht

wilden grijpen en Massoud en Hekmatyar onze hoofdstad Kabul tot één grote ruïne herschiepen.

Opa Habib werd al dat geweld grondig beu en trok, toen de taliban in 1996 uiteindelijk de macht overnamen, samen met oma, papa en oom Sharif, naar het noorden, naar Zafar, een klein dorpje in de gelijknamige vallei, waar ze kippen en geiten begonnen te kweken en waar de taliban zich zelden of nooit lieten zien.

Toen nog niet.

Ook nog niet toen ik er dertien jaar geleden werd geboren. Deze tijd ongeveer, wanneer de bladeren beginnen te verkleuren en de nachten kouder worden.

Volgens mama wilde ik echter liever in haar buik blijven zitten, want de geboorte verliep niet al te vlot. Veel moeilijker dan toen Hekmatullah, Neha en Zoya werden geboren.

Volgens opa kwam dat omdat mijn hoofd veel groter was dan dat van Hekmatullah, waardoor ik volgens hem dus ook meer hersenen heb en veel slimmer ben dan mijn vier jaar oudere broer, die vorig jaar zijn rechterbeen verloor toen hij op een landmijn liep en daardoor nu geen soldaat moet zijn. Wat zijn geluk is, want Hazara worden altijd naar de meest gevaarlijke plekken gestuurd.

Opa heeft echter wel gelijk: ik ben inderdaad slimmer dan Hekmatullah, die nog altijd niet goed kan lezen. Maar volgens meester Parwiz had dat niets met de grootte van iemands hoofd te maken.

De pick-up remt opeens bruusk. Ik word ruw uit mijn gepeins geschud en bots onzacht met mijn elleboog tegen de rand van de laadbak. Een vlammeende pijn schiet door mijn onderarm. Twee van de drie geiten tuimelen wild spartelend op hun rug en mekkeren alsof ze worden gekeeld.

Een van de twee mannen naast oom Sharif steekt zijn hoofd door het open raampje en scheldt de chauffeur van de auto op minder dan een vuist voor de pick-up de huid vol.

Maar die doet alsof hij het niet hoort en sluit weer aan bij de file voor de tunnel die in de rotsen is uitgehakt.

Ik voel aan mijn elleboog, werp een blik op de autowrakken en de skeletten van de Russische tanks, die hier al ruim dertig jaar in het ravijn naast de weg liggen te verroesten en sla, terwijl we in een lange file als slakken door de tunnel rijden, mijn keffiyeh voor mijn neus om niet onpasselijk te worden van de vele uitlaatgassen. Maar veel helpt dit niet.

Gelukkig komen we na de tunnel op een tweevaksbaan, waarvan de meeste putten zijn opgevuld. Oom Sharif duwt het gaspedaal dieper in, wanneer we wat later door het spookdorp Garadak rijden, waar de kapotgeschoten huizen getuigen van de zware gevechten die hier destijds hebben plaatsgevonden. Drie eksters doen zich naast de verbrokkelde waterput in het midden van het verlaten dorpsplein te goed aan een half ontbonden hondenkarkas.

Ik zie weer hoe Sasa wanhopig blaffend achter de pick-up aan holt. Sasa, die mij altijd vergezelde wanneer ik met Bibi, onze geit, op zoek naar mals gras, de bergen in trok. Maar die groene plekken worden helaas almaar schaarser en dorrer, nu het de laatste jaren bijna niet meer heeft geregend, waardoor ook de groenten in de moestuin en de maïs voor de kippen staan te verdorren in de zon. Ook de dreiging van de taliban en is en het feit dat wij, Hazara, door de overheid als tweederangsburgers worden behandeld, maken het leven er voor ons zo goed als onmogelijk. Logisch dus dat veel Hazara het land uit willen.

Gelukkig heeft papa altijd werk gevonden, wat niet van iedereen in het dorp kan worden gezegd. Momenteel werkt hij in Dosarak, in de opslagplaats van een groot transportbedrijf. Vroeger, toen ik nog klein was, werkte hij, samen met Hekmatullah, ver weg in een steengroeve, ergens in het westen van het land. Ze waren dan ook altijd een hele tijd weg van huis. Dan

was ik de makram, de man in huis, die moest zorgen voor mama en mijn zussen. Maar dat vond ik niet leuk. Ik miste papa en Hekmatullah. Mama kon trouwens goed genoeg voor zichzelf zorgen.

Kinderarbeid in Afghaanse steenbakkerijen

In maart 2011 publiceerde *The New York Times* een artikel over de arbeid die veel volwassenen en kinderen verrichten in de baksteenfabrieken van Wata Poor in Afghanistan. Zij verdienen er erg weinig en kunnen niet weg tot hun schuld is afbetaald en dat is zelden het geval. De eigena-

ren van de steenbakkerijen zeggen dat de bakstenen voor reconstructieprojecten van de NAVO worden gebruikt. Volgens een van de eigenaren werken er circa 150 tot 200 kinderen in elk van de 90 steenbakkerijen in het Surkhrod-district. Dat zijn dus tussen de 13.500 en 18.000 kinderen.

3.

Net als ik van het vele schudden en schokken pijn in mijn onderrug begin te krijgen, rijdt oom Sharif, na enkel maar te zijn gestopt bij een van de vele fruitkraampjes langs de weg om een zak pistachenoten te kopen, de parking van een wegrestaurant op.

Hij stapt uit, rekt zich als een hond die net wakker is en laat een knoert van een scheet.

‘Beetje plaats in mijn buik maken...’ knipoogt de rufter me toe, terwijl hij de klep van de laadbak omlaag doet.

Ik neem mijn schoudertas en loop de drie mannen achterna.

De heerlijke geur van verse manti’s¹ waait me in het gezicht, als we het restaurant binnengaan.

De uitbater knikt ons vriendelijk toe en nodigt ons uit te gaan zitten op een van de verkleurde tapijten op de grond. Wat we ook doen, terwijl onze ogen glijden over de vele amateuristisch geschilderde portretten van zwoel ogende vrouwen, die de muren van het restaurant sieren.

Die doen me denken aan ons bedevaartbezoek, dat wij enkele jaren geleden bij het begin van het nieuwe jaar met het hele gezin met de pick-up van oom Sharif, aan de Blauwe Moskee in Mazar-i-Sharif hebben gebracht.

Ik herinner me nog goed hoe we, nadat we daar eerst het graf van de profeet Hazrat Ali hadden bezocht, ook in een dergelijk restaurant zijn gaan eten, vlak bij het plein met de duizenden heilige witte duiven, naast de gigantische schoenenwinkel en de ‘vrouwenbaasar’. En hoe ik toen van opa Habib zo een kleurige ballon kreeg, die ik na amper een minuut al de lucht in liet vliegen. Ik heb toen wel een halfuur lang geweend, tot ik van opa een nieuwe ballon kreeg, waarvan hij meteen het touwtje strak om mijn pols knoopte. De hele reis heb ik die ballon gekoesterd als een schat.

En hoe we toen hebben overnacht in Hotel Aamo, een bouwvallig krot van drie verdiepingen, waarvan de gangen vol lagen met gebroken flessen, lege bierblikken, gebruikte theezakjes en sigarettenpeuken.

En hoe onze kamer uitkeek op het park, waar twintig jaar

¹ manti’s: gestoomde noedels gevuld met gehakt en uien, die worden gegeten met een kruidige yoghurtsaus.

geleden de taliban duizenden Hazara's koelbloedig vermoorden.

Ik heb die nacht daar toen vreselijk over gedroomd.

En ook nu weer flitsen beelden van die vreselijke nachtmerrie in mijn hoofd op...

Mazar-i-Sharif, 8 augustus 1998

Duizenden Hazara's zijn geëxecuteerd door de taliban toen die Mazar veroverden in 1998. Na hun triomf reden strijders met jeeps door de straten en openden het vuur op alles wat bewoog. Daarna kanden ze de stad uit, van huis tot huis, op zoek naar mannen van de Hazaraminderheid. Die werden gecastreerd en vermoord als vergelding voor het doden van talibanstrijders het jaar voordien. De oorlog in het noorden werd steeds meer sektarisch, burgers werden zonder pardon terechtgesteld.

De taliban namen gruwelijk wraak op de inwoners. Scholen en universiteiten werden gesloten,

vrouwen kregen een strikte gedragscode opgelegd en mannen werden onder schot gehouden en naar de moskee gedreven voor het gebed.

Veel vrouwen vluchtten samen met hun kinderen naar de bergen, waar ze een onderkomen bouwden met twijgen en lappen stof. Ze overleefden op het weinige voedsel dat ze kregen van ngo-werkers, sprokkelden hout en schooiden melk bij de boeren en herders. Maar toen ze zagen hoe hun kinderen dreigden om te komen van de honger, sloegen ze hun boerka om en trokken terug naar de stad, waar de taliban intussen hun huizen hadden ingenomen.

Oom Sharif priemt zijn elleboog in mijn zij en kijkt mij vragend aan. De vreselijke beelden van de afgeslachte Hazara's maken weer plaats voor de vrouwenportretten.

'Euh... Wat, oom?'

'Ik vroeg of jij ook manti's eet.'

Ik knik.

Oom bestelt vier porties en vier Coca-Cola's en wendt zich tot de twee mannen.

Ik ben dol op manti's. Vooral op de manti's die mama altijd maakt en die ik heel erg ga missen.

De mannen op de tapijten links en rechts van ons drinken ook allemaal Coca-Cola uit blikjes.

Nadat de Amerikaanse soldaten vorig jaar af en toe ook in Zafar kwamen kijken of er zich geen talibanstrijders schuilhielden, lagen er in de bergen ook overal lege colablikjes. Dat is blijkbaar de nationale drank in Amerika, waar ze denken dat de taliban zijn verdreven. Maar dat is niet zo. Vroeger, kort nadat de Amerikanen hier binnenvielen, nadat twee vliegtuigen in New York twee hoge gebouwen hadden laten instorten, vluchtten de taliban naar het zuiden en hielden ze zich enkel schuil in en rond Kandahar. Maar de laatste jaren doen ze dat ook meer en meer hier in het noorden, in de bergen. Vandaar dus dat de Coca's, zoals mijn beste vriend, Khaled, de Amerikaanse soldaten noemt, hier ook almaar meer patrouilleren en hun bloedrode blikjes achterlaten.

Khaled en ik verzamelden die dan, samen met andere stukken metaal, die de Russen en daarna de onderling strijdende krijgsheren hebben achtergelaten. Onze vondsten verkochten wij aan Schele Mahmani. Veel betaalde de vrek er niet voor en toen hij ontdekte dat we, om meer gewicht te hebben, stiekem ook keien in de zak staken, weigerde hij om nog langer zaken met ons te doen.

Khaled is een jaar jonger dan ik. We zijn samen opgegroeid